JINA……………………………………….NAMBA……………………DARASA………

MTIHANI WA MWISHO WA MUHULA WA TATU

KIDATO CHA KWANZA

MAAGIZO

(a) Andika jina lako na nambari yako ya mtihani katika nafasi ulizoazhiwa hapo juu.
(b) Jibu maswali yote.
(c) Majibu yote yaandikwe katika nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
(d) Majibu yote lazima yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
(e) Watahiniwa lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Kwa matumizi ya mtahini pekee.

Swali	Upeo	Alama
I	20	
II	15	
III	40	
IV	15	
V	10	
JUMLA	100	

SEHEMU I - INSHA **Alama 20**

Andika kisa kitakachoanza kwa maneno yafuatayo: kelele zilitanda usiku katika kijiji kizima …… Endeleza.

SEHEMU II UFAHAMU (Alama 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali uliyoulizwa.

Ni dhahiri kwamba uharamia umechipuka kama desturi na mfumo wa maisha katika siku za hivi karibuni. Janga hili limeshamiri hususan pembeni mwa bara la Afrika Mashariki. Taarifa za uharamia zimetawala vyombo vya habari, kiasi cha kwamba haipiti siku bila kuripotiwa visa vipya vya matendo haya mabovu ambayo yanaweza tu kumithilishwa na uhayawani. Matukio haya yamewalimbikizia maharamia na nchi husika, simanzi na masaibu yasiyoweza kutiwa kwenye mizani.

Yumkini tatizo hilo halitokei pasi na kumotishwa na kitita kikubwa cha fidia kinachodaiwa na maharamia hawa. Aghalabu, suala hili lahusishwa pakubwa na azma na ari ya kuendeleza ujambazi wa kimataifa sawia na ulipuaji wa bomu mijini Nairobi na Dareslaam mnamo Agosti 7, 1998, na tukio la Septemba 11, mwaka wa 2001 kule Marekani. Maafa na uharibifu wa mali si hoja, la mno kwa maharamia ni kutosheleza matakwa yao. Kwa upande mwingine, ukosefu wa tawala- wajibika katika maeneno kunakotokea unyama huu ni thibitisho tosha la mazingira yanayowezesha na kuruhusu kuchipuka kwa janga hili.

Mchipuko wa baa la uharamia umelengwa jamii ya kimataifa ambayo ni mhudumu mkuu wa harakati kusitisha majanga makubwa kama vile njaa, umaskini na magonjwa yaliyosheheni pakubwa barani. Bila shaka, hili ni suala linaloshawishishwa na ‘kinyume mbele.’ Maharamia wanatishia utangamano wa kimataifa wanapotibua usafiri wa abiria na shehena zinazoelekezwa sehemu tofauti ulimwenguni.

Matumizi ya kidiplomasia na mashauriano hayaelekei kuzalisha matunda katika juhudi za kudhibiti uharamia. Zaidi ya hayo, matumizi ya nguvu yahusishayo mashambulizi pamoja na maharamia kufunguliwa mashtaka nchini Kenya na Ufaransa kunaelekea kupiga jeki juhudi za kukomesha uharamia ulimwenguni. Aidha, utawala wa nchi kunakochipuka uharamia haujajizatiti kuharamisha doa hili linalotisha ustawi wa kimataifa.

Mathalan, ni jambo lisilopingika inapobainika kuwa uharamia umedumaza biashara ya <u>kimataifa</u> hali inayochangia upungufu na ucheleweshaji wa bidha muhimu zinazoendeleza ustawi wa uchumi. Dosari hii inaelekea kukwamiza majowapo ya maendeleo ya milenia yanasisitiza uimarishaji na ushirikiano wa maendeleo ya upanuzi wa masoko ulimwenguni. Harakati za kitalii katika kanda ya Mashariki ya bara la Afrika zimehujumiwa. Na itakumbukwa bayana watalii hawasafiri tu kwa ndege bali hata kwa meli.

Jitihada za kuweka laini za mawasiliano chini ya bahari ili kurahisisha na kupunguza gharama za mtandao ulimwenguni ni ndoto ambayo haijatimia hadi hivi sasa, kufuatia juhudi

za maharamia katika bahari ya Hindi. Kwa mujibu wa hali hii, mawasiliano mepesi na nafuu yasitarajiwe hivi karibuni. Licha ya hayo, shughuli za uvuvi na biashara nyinginezo kwenye kanda ya mwambao zimetiliwa shaka si haba. Itabidi mikakati na suluhisho la kudumu liweze kupatikana ili vitendo vya uharamia viweze kusitishwa.

a) Kwa nini uharamia umetamalaki ulimwenguni? (alama. 3)

b) Eleza madhara ya uharamia kwa jamii ya kimataifa. (Alama 2)

c) Uharamia unaelekea kumtia hofu mwandishi. Fafanua. (Alama. 3)

d) Fafanua juhudi zozote mbili zinazofanywa na nchi za kimataifa kukomesha uharamia. (Alama 4.)

e) Eleza maana yafuatayo kwa mujibu wa kifungu.

a) Umechipuka

b) Dosari

c) Harakati

III SARUFI NA MATUMIZI YA LUGHA

a) Taja irabu ya kati. (Alama.1)

b) Toa mifano miwili miwili konsontanti zifuatazo: (Alama 4)

i) Vikwamizo

ii) Nazali

C) Kiimbo nini? (Alama 1)

d) Weka shadda panapofaa. (Alama.2)

i) Mkuu

ii) Kupatana

e) Taja vipashio vitatu vya lugha. (Alama 3)

f) Tambulisha aina mbalimbali za maneno katika sentensi ifuatayo. (Alama 5)
Mtoto Yule ameingia ndani ya shimo.

e) Badilisha sentensi zifuatazo ziwe katika hali ya wingi. (Alama 4)

i) Paipai hili lilinululiwa jana.

ii) Unyasi mrefu utakatwa kwa upanga.

f) Silabi ni nini? (Alama 2)

g) Andika neno lenye muundo wa : (Alama 2)

i) I + I

ii) K+ I+K+K+I

h) Onyesha viwakilishi (w) katika sentensi ifuatayo. (Alama 2)

Wote wawili walimwona huyo.

i) Kanusha sentensi zifuatazo. (Alama 4)

a) Yeye anaimba vizuri.

b) Nyumba kubwa itajengwa

j) Tunga sentensi moja moja kutofautisha maneno yafuatayo. (Alama 2)

a) Vua

b) Fua

k) Eleza maana ya semi zifuatazo: (Alama 2)

i) Enda mrama

ii) Pata afueni

l) Onyesha kielezi (E) katika sentensi ifuatayo: (Alama 1)

Nyanya alitembea polepole.

m) Tunga sentensi moja kuonyesha matumizi ya alama ya nukta pacha.

n) Yakinisha sentensi ifuatayo. (Alama 2)

Maandishi yake hayaja pendeza mwalimu

o) Nyambua vitenzi vifuatavyo katika kauli uliyopewa mambanoni (1)

i) Futa(tendeka) ½

ii) Chagua (tendea) ½

SEHEMU YA IV: FASIHI SIMULIZI

a) Eleza majukumu matatu ya fasihi simulizi. (Alama 3)

b) Taja vipera vinne vya fasihi simulizi. (Alama 4)

c)i) Hekaya ni nini? (Alama 1)

ii) Eleza umuhimu wa hekaya. (Alama 3)

d) a) Hurafa ni nini? (Alama 1)

b) Eleza sifa tatu za hurufa. (Alama 3)

V) ISIMU - JAMII

a) Ni nini maana ya Isimu jamii? (alama 2)

b) Taja kaida nne za lugha (alama 4)

c) Eleza sifa nne za sajili ya hospitalini. (alama 4)